

تاریخ علم

تاریخ علم در اسلام و ایران به روایت دکتر علی اکبر ولایتی (بخش نودویکم)

آنچه در پی می‌آید، ادامه مجموعه مباحث مطرح شده از سوی دکتر علی اکبر ولایتی در مجموعه برنامه‌های «ایران» در سیمای جمهوری اسلامی ایران با موضوع تبیین تاریخ علم در اسلام و ایران است: اولیویه در زمان اقامتش در ایران با اجازه آغا محمد خان، مدت دو ماه در قریه تجریش توقف داشت که به قول خودش «از هر بابت، لایق و سزاوار انتخابی بود که ما برای توقف خود کردیم. آبی که از کناره ده می‌گذرد، بسیار پهن و عمیق است و از میان گیاه‌ها و علف‌ها می‌گذرد. چون همه جا از دولت وجود آن، درختانی از قبیل چنار و گردو و بید بسیار است، از تابش آفتاب در پناه بوده و همیشه سرد و خنک باشد. منبع آن نزدیک است و آب همواره به صافی و صفا روان است.» او خاطراتی خوب از مدت طباقتش در تجریش دارد و مثلاً نوشته است: «در این دو ماه [اقامت در تجریش]، کمال امانت را داشتیم. هرگز اسلحه به همراه خود نمی‌بردیم و همه جا تنها می‌رفتیم و به دهات نزدیک و جاهای دور سیاحت کردیم. در خانه ما هرگز به استحکام بسته نشد. غالب اوقات همان‌طور گشوده می‌ماند که ما بیرون می‌رفتیم. ابتدا خطری به ما نمی‌رسید، اذیت و بی احترامی از کسی ندیدیم. مالی از ما به تلف نرفت... [روستاییان تجریش] هوشیار و زیرک بودند. آنهایی که جسارت صحبت کردن با ما نداشتند، می‌دیدیم که باهوش بودند و یک نوعی هم اطلاع داشتند. کلاً باوقار و تمکین، در سخن گفتن جسور و در تصورات با وسعت و استقامت خیال - به قسمی که در میان رازمیین وجود چنین اشخاصی خلاف عادت و عجب باشد- بودند. در فرنگستان، تفاوت بسیاری میان روستاییان و اهالی شهر و میان مردمان مشخص و دیگران باشد. در ایران، ما این تفاوت را تکثیر نیافتیم. طبقه فقرای شهرها در هوش و اطلاع و رفتار، بسیار کم‌فروقی با روستاییان و اسکان قراء دارند. همچنان در شهر، تفاوتی میان اغنیاء و فقرا نباشد. همه جایک رفتار و یک سلوک و یک خیال و یک محاوره دارند. می‌توانم بگویم همه را یک نوع اطلاع باشد [در خلاف جوامع اروپایی که در آنها، نجبا و درباریان اصولاً منش و آگاهی‌های متمایزی از عوام الناس داشتند]. در ایران روستاییان و صحرانشینان و گله‌بانان زیرک‌تر و هوشیارتر و بیگارت‌تر [کم‌مشغله‌تر] و مودب‌تر و آگاه‌تر از رازمیین اهل فرنگستان و روستاییان اروپا هستند.»

در دوران فتحعلی‌شاه، به‌جای توجه به تربیت اطباء بومی و تشویق ایشان به آزمایش و مشاهد - چنانکه در ۵۶- قرن نخست اسلام در ایران رایج بود - ورود پزشکان خارجی و اشتغال آنان در ایران فروزی یافت. نخستین پزشکی که با هیات‌های اروپایی به ایران عهد قاجار سفر کرد، نایب جراح بریگز بود که همراه با سروان جان ملکم (۱۸۳۳-۱۷۶۹ م؛ بعداً: آسرجان ملکم)، نماینده کمپانی هند شرقی، در قالب یک هیات کوچک وارد ایران شد. ورود این هیات به ایران، مهم‌ترین تماس سیاسی ایران و انگلیس تا آن روز بود. علت اعزام این هیات از سوی انگلیس‌ها به ایران این بود که پس از توافق فتحعلی‌شاه (حکومت: ۱۲۵۰-۱۲۱۲ ق) و زمان شاه، پادشاه افغانستان، مقامات انگلیسی که از این توافق صلح منطقه‌ای برآشفته بودند، سراسیمه هیات نمایندگی‌ای همراه با هدایای گرانبهاتر از آنچه افغان‌ها فرستاده بودند، به اردوی فتحعلی‌شاه فرستادند. ریاست این هیات انگلیسی برعهده سروان جان ملکم بود. هیات نمایندگی رسمی انگلستان نخستین هیات نمایندگی‌ای بود که از دوره چارلز دوم (حکومت: ۱۶۸۵-۱۶۶۰ م) پادشاه انگلستان، از سوی این دولت‌راهی ایران می‌شد. ملکم یک انگلیسی متعصب، یک نظامی برجسته، مردی سخندان و سیاستمدار، آشنا به فرهنگ مشرق‌زمین، آگاه به رموز استعمار ملل شرق و راه‌های تداوم آن و مسلط به زبان فارسی بود. وی مردی از اهالی اسکاتلند بود که نخست، دادطلبانه در قشون کمپانی هند شرقی خدمت کرد و در همین مدت، در هندوستان به تحصیل زبان و ادبیات فارسی پرداخته بود. لرد ولرلی، فرماندار کل هندوستان، به سبب لیاقت و کفایتی که در اداره امور از او دیده بود، ملکم را در ۱۷۹۸ م (۱۲۱۲ ق) به سمت معاونت حکومت حیدرآباد مکن منصوب کرده و در ۱۸۰۰ م (۱۲۱۴ ق) به‌علت تسلط و احاطه او به زبان و ادبیات فارسی و آشنایی کامل او به روحیات و رسوم و سنن مردم ایران از سوی لرد ولرلی مامور شد به دربار ایران بیاید.

پی‌نوشت

I-Briggs

نیمکت خبر

طراحی سامانه‌ای برای شفافیت جذب دانشجوی پزشکی

معاون آموزشی وزارت بهداشت گفت: «برای پیشگیری از تخلفات احتمالی در فرآیند انتقال دانشجویان از خارج از کشور نیز سازوکارهای ویژه‌ای در نظر گرفته شده است.» باقر لاریجانی در نشست گفتی گفته است: پیشنهاد شد سیستم یکپارچه اطلاعات دانشجویان ورودی به دانشگاه‌ها به نحوی طراحی شود که برای سازمان سنجش کشور، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در دسترس باشد. وی افزود: «این تمهید می‌تواند تا حد زیادی به شفاف‌سازی ورودی‌های دانشگاه‌ها و نظارت بر فرآیند پذیرش و تحصیل در دانشگاه‌های سراسر کشور کمک کند.» معاون آموزشی وزارت بهداشت گفت: «در اولین جلسه کمیته نظارت بر فرآیندها و رسیدگی به مطالبات اجتماعی حوزه آموزش علوم پزشکی که با حضور اعضای کمیته مذکور از سازمان بازرسی کل کشور، مجلس شورای اسلامی، حوزه وزراتی، مرکز حراست و معاونت آموزشی وزارت بهداشت در حوزه معاونت آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تشکیل شد، مسائل و موضوعات مرتبط مورد بحث و بررسی قرار گرفت.»

مراسم افتتاحیه سی و چهارمین جشنواره ملی قرآن و عترت دانشجویان سراسر کشور به میزبانی دانشگاه آزاد اسلامی روز گذشته در مجتمع پیامبر اعظم (ص) دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز برگزار شد. عبدالمجید طالب تاش، رئیس پژوهشکده قرآن و عترت دانشگاه آزاد اسلامی و قائم‌مقام دبیر سی و چهارمین جشنواره ملی قرآن و عترت دانشجویان سراسر کشور، در مراسم افتتاحیه این جشنواره گفت: «برگزاری این جشنواره، حاصل تلاش ۱۵ ماه کار حدود یک میلیون شخصیت قرآنی در تمام دانشگاه‌های کشور اعم از وزارت علوم، وزارت بهداشت، دانشگاه پیام نور، دانشگاه علمی - کاربردی، فرهنگیان، علوم و معارف قرآنی و دانشگاه آزاد اسلامی است.»

وی با بیان اینکه ثبت‌نام از متقاضیان جشنواره ملی قرآن و عترت از مهر ۱۳۹۷ شروع شد، اظهار داشت: «هرکدام از دانشگاه‌ها به صورت جداگانه از متقاضیان خود ثبت‌نام به عمل آورده و مسابقات درون دانشگاهی را برگزار کردند و در نهایت برگزیدگان به دانشگاه آزاد اسلامی به‌عنوان مجری این جشنواره، معرفی شدند.» طالب‌تاش با بیان اینکه طی حکمی از سوی رئیس نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، رئیس دانشگاه آزاد اسلامی به‌عنوان رئیس سی و چهارمین جشنواره ملی قرآن و عترت انتخاب شد، گفت: «دانشگاه آزاد اسلامی برای برگزاری این جشنواره تمام تلاش خود را به کار برده و واحد شیراز را برای برگزاری این جشنواره انتخاب کرد. برای برگزاری هرچه بهتر این جشنواره، کمیته‌های اجرایی فراوانی در تهران و شیراز تشکیل شد.»

وی با اشاره به تعداد کل شرکت‌کنندگان در این جشنواره، گفت: «در مجموع ۱۲۰۰ نفر از برگزیدگان دانشگاه‌های مختلف کشور به این جشنواره معرفی شدند که پس از ارزیابی‌ها، ۱۳۵ نفر برگزیده و مورد تقدیر قرار خواهند گرفت.» رئیس پژوهشکده قرآن و عترت دانشگاه آزاد اسلامی با بیان اینکه این جشنواره در سه بخش اصلی «کتابی و معارفی»، «هنری، ادبی و پژوهشی» و «شفاهی» برگزار می‌شود، گفت: «در بخش کتابی و معارفی، ۲۷ نفر به‌عنوان برگزیده انتخاب شده‌اند. همچنین ۶۴۰ اثر در بخش هنر به دبیرخانه ارسال و ۴۸ نفر به‌عنوان برگزیده انتخاب شد که از آنها در این جشنواره قدرانی به‌عمل خواهد آمد. بخش شفاهی مسابقات نیز سه‌شنبه و چهارشنبه در بخش خواهران و برادران برگزار می‌شود که منتخبان این بخش نیز در مراسم اختتامیه مورد تقدیر قرار خواهند گرفت.»

افتخار برگزاری جشنواره قرآن و عترت

کاظم کاوه‌پیشقدم، رئیس دانشگاه آزاد اسلامی استان فارس و واحد شیراز نیز در این مراسم گفت: «شیراز ملقب به شهر اولیاء، شهری است که از دیرباز محور و مکان قرآن کریم بوده است. یکی از ویژگی‌های مکتب فرهنگی قرآن، توجه به رنگ خداوند است.» او افزود: «یکی از اموری که در مکتب فرهنگی قرآن در شهر شیراز صورت گرفته، این است که از ۷۰۰ سال گذشته به این موضوع توجه شده که رنگ خداوند چیست. در این خصوص دیدگاه‌های متفاوتی ذکر شده است. امام صادق (ع) می‌فرمایند: رنگ خداوند همان رنگ اهل بیت (ع) است. عرفا نیز رنگ بزرگی را که انسان را از تعلقات دور کند، رنگ خداوند می‌دانند.» کاوه‌پیشقدم با بیان اینکه یکی از تاثیرپذیری‌های حافظ از قرآن، توجه به رنگ است، اظهار داشت: «یکی از مساجدی که بر پایه رنگ در شیراز طراحی شده، مسجد نصیرالملک است. در این مسجد رنگ‌ها به سمت قیله طراحی شده است. این دو موضوع، به خوبی نشانی می‌دهد که شیراز توجه ویژه‌ای به قرآن و آموزه‌های آن دارد.»

رئیس دانشگاه آزاد اسلامی استان فارس با اشاره به برگزاری سی و چهارمین جشنواره ملی قرآن و عترت دانشجویان سراسر کشور گفت: «این جشنواره به همت معاونت فرهنگی و دانشجویی دانشگاه آزاد اسلامی

در دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز آغاز شد

گردهمایی بزرگ ۱۲۰۰ نفری برگزیدگان قرآنی دانشگاه‌های کشور

کمک استارت‌آپ‌های قرآنی به حل مسائل کشور

محمد مهدی صالحی، معاون فرهنگی، سیاسی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها در این مراسم نیز اظهار کرد: «امروز ظرفیت نیروی انسانی بالایی در کشور وجود دارد که با مخاطرات اجتماعی مبارزه کند و دانشجویان در این زمینه پیشرو هستند.» او افزود: «مانیفست مبارزه با مخاطرات اجتماعی، قرآن کریم است. تشخیص دادن خیر و شر از هم، با تدبیر در قرآن حاصل می‌شود. فلسفه شکل‌گیری مسابقات قرآنی باید به مبارزه با اغتشاشات فردی و اجتماعی ختم شود.»

صالحی عنوان کرد: «از دانشجویان تقاضا می‌کنم کتاب «خون دلنی که لعل شد» را بخوانند. در این کتاب خاطرات قابل‌تاملی از مقام معظم رهبری آمده است.» او افزود: «یک دانشجوی فعال قرآنی باید آیات نورانی قرآن را با تدبیر بخواند و آن را در عمل خود نشان دهد و میان دانشگاهیان ترویج دهد. دانشجوی امروز با مشکلات مختلفی مواجه است، اما در جشنواره قرآن با شور و شوق شرکت می‌کند.» معاون فرهنگی، سیاسی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها عنوان کرد: «بسیاری از دانشجویان به کلیات قرآن اعتقاد دارند اما ۷۰ درصد از آنان معتقد هستند که قرآن می‌تواند در متن زندگی بیاید و مشکلات را حل کند. فعالان قرآن می‌توانند با رویدادهای ایده‌پردازی و استارت‌آپ‌های قرآنی، فرآورده‌های کاربردی را در زندگی مردم محقق کنند.» صالحی گفت: «یکی از آسیب‌های مهم دانشگاه‌ها، نفوذ برخی رشته‌های علوم انسانی بیگانه از بوم فرهنگی ایران است که باید برای رفع این مشکل، فکر اساسی کرد.» وی بیان کرد: «براساس پایش و تحقیق شورای عالی انقلاب فرهنگی، حدود یک‌سوم از شرکت‌کنندگان در راهپیمایی اربعین دانش‌آموزان و دانشگاهیان هستند و این را باید قدر دانست که زمینه‌ای برای ترویج تعالی فرهنگ در کشور است.»

گفتنی است، این مسابقات در بخش‌های معارفی (در ۹ رشته)، هنری، ادبی، و پژوهشی (در ۱۶ رشته) و آوایی و شفاهی طی سه روز برگزار خواهد شد. همچنین مراسم اختتامیه این دوره از مسابقات، پنجشنبه چهاردهم آذرماه در جوار مرقد ملکوتی حضرت احمدبن موسی الرضا شاهچراغ در شیراز برگزار خواهد شد.

لزوم توجه دانشگاه‌ها به علم جهادی

همچنین آیت‌الله لطف‌الله دزگام، نماینده ولی‌فقیه در استان فارس و امام جمعه شیراز در مراسم افتتاحیه سی و چهارمین جشنواره ملی قرآن و عترت دانشجویان سراسر کشور، با اشاره به آیه شریفه «ونزل من القرآن ما هوشفا» گفت: «خداوند براساس این آیه می‌فرماید ما قرآن را نازل می‌کنیم برای اینکه شفا باشد.» وی افزود: «بیماری ممکن است دامن‌گیر فرد یا جامعه شده باشد و قرآن کریم می‌تواند بیماری را درمان کرده و آن را شفا دهد. امروز یکی از مسائل مهم کشور که باید دانشجویان و دانشگاهیان به آن بپردازند، این است که بفهمند بیماری‌های نفسانی و اجتماعی جامعه کدامند. به این معنی که بتوانیم درد را توصیف کنیم.»

آیت‌الله دزگام با بیان اینکه یکی از وظایف مهم جامعه قرآنی دانشجویی، توصیف دردها و بیماری‌های نفسانی یا اجتماعی است، گفت: «توصیف علمی مشکل و بیماری بسیار حائز اهمیت است و ما باید به نقطه‌ای برسیم که بتوانیم مشکلات خود را از نظر علمی توصیف کنیم. اگر خداوند فرموده که قرآن می‌تواند شفا دهد، این شفا برای دردهایی است که آنها را شناخته باشیم.» نماینده ولی‌فقیه در استان فارس با اشاره به اینکه دانشگاه حوزه تنها مکان تبیین مشکلات و بیماری‌های اجتماعی، فردی و نفسانی است، تصریح کرد: «متأسفانه امروز در دانشگاه‌های ما علم ترجمه‌ای جای علم جهادی را گرفته و این موضوع بسیار نامطلوب است. در دانشگاه‌ها باید دردهای جامعه مورد شناسایی قرار گیرند. در واقع ابتدا باید بیماری‌شناسی صورت گرفته و سپس برای درمان آن به سراغ آموزه‌های قرآن برویم.» وی با بیان اینکه برگزاری چنین جشنواره‌ها و مسابقاتی مقدمه‌ای برای مطرح شدن مساله اصلی (شفا توسط قرآن) است، اظهار داشت: «امیدوارم برگزاری این جشنواره در چهلمین دوره خود، به سمت حل مشکل جامعه پیش برود و حرکت کند.» امام جمعه شیراز خاطرنشان کرد: «خداوند می‌فرماید قرآن شفا را به مومنان عطا می‌کند. باور به اینکه پاسخ مسائل در قرآن یافت می‌شود، می‌تواند برای جامعه حیاتی باشد. در واقع صرف خواندن قرآن مشکلی را حل نخواهد کرد. افراد فرهیخته و قرآن‌پژوهان باید به سمت پیدا کردن پاسخ‌های دقیق از قرآن بروند.» آیت‌الله دزگام در پایان این‌بار امیدواری کرد برگزاری جشنواره قرآن و عترت فراتر از مسابقه صرف حفظ، قرائت، تفسیر و... بوده و برای حل مسائل اجتماعی نیز راه‌حلی داشته باشد.

سخت‌ترین رئیس قوه قضائیه ۱۶ اثر در دانشگاه تهران

مسئول بسیج دانشجویی دانشگاه تهران گفت: «همزمان با روز دانشجویی رئیس قوه قضائیه با دعوت بسیج دانشجویی دانشگاه تهران در جمع دانشجویان سخنرانی می‌کند.» علی طلوعی در گفت‌وگویی با فارس با بیان اینکه بسیج دانشجویی دانشگاه تهران در مراسم گرامیداشت روز دانشجویان رئیس قوه قضائیه خواهد بود، تصریح کرد: «امیدواریم در یک برنامه باشناط دانشجویی بتوانیم صدای مردم و افشاری باشیم که امروز تحت فشارهای زیادی قرار دارند و آقای رئیسی نیز پاسخگو عملگرده خود باشند.» او بیان کرد: «مراسم گرامیداشت روز دانشجویی شنبه ۱۶ آذر از ساعت ۱۴ تا ۱۷ با حضور نمایندگان تشکل‌های دانشجویی و افشار مختلف مردم در سالن شهید چمران دانشکده فنی دانشگاه تهران برگزار می‌شود.» مسئول بسیج دانشجویی دانشگاه تهران با بیان اینکه مراسم گرامیداشت روز دانشجویی در دانشگاه تهران با شعار «دانشجوی مسلمان، صدای مستضعفان» برگزار می‌شود، گفت: «با توجه به اینکه نمی‌خواهیم مراسم گرامیداشت روز دانشجویی در دانشگاه‌ها به سمت یک مراسم تشریفاتی پیش برود، بستر را در فضای مجازی فراهم کرده‌ایم تا عموم دانشجویان بتوانند سوالات خود را از رئیس قوه قضائیه بپرسند؛ البته سوالاتی را که اقبال بیشتری داشته باشند، مطرح خواهیم کرد.»

دانشگاه تربیت مدرس باید درگیر مسائل جامعه باشد

سیدمهدی ساداتی نژاد، مسئول دفتر نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه تربیت مدرس شد. این مراسم دوشنبه در دانشگاه تربیت مدرس برگزار شد و مصطفی رستمی، رئیس نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها گفت: «انتظار از دانشگاه‌های برجسته‌ای مانند تربیت مدرس این است که درگیر مسائل و مشکلات جامعه شده و برای آن راهکار ارائه کنند.» وی گفت: «دانشگاه مطلوب و برجسته باید با علم خود سبب تحول شود تا در امور مختلف مرجع شده و مسیرهای جدید پیدا کند.» رئیس نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها خاطرنشان کرد: «دشمن می‌خواهد از نظر اقتصادی مردم را در تنگنا قرار دهد، ایجاد ناامنی کرده و فشار روانی بر مردم ایجاد کند. اما دانشگاه باید در این راستا خلاق، امیدبخش و اعتماددهنده عمل کند.»